

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра міжнародних економічних відносин

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини
за освітньою програмою «Міжнародна економіка»

**НА ТЕМУ: «СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ГАЛУЗІ (НА ПРИКЛАДІ АТ «ОДЕСЬКИЙ
КОНСЕРВНИЙ ЗАВОД ДИТЯЧОГО ХАРЧУВАННЯ»**

Виконавець:

студентка ФМЕ, гр.44
Петрук Тетяна Дмитрівна

_____
/підпис/

Науковий керівник:

д.е.н., професор
Козак Юрій Георгійович

_____
/підпис/

ОДЕСА – 2022

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність кваліфікаційної роботи. Харчова промисловість України завжди вважалася стратегічно і пріоритетно важливою галуззю, яка здатна забезпечити не тільки потреби внутрішнього ринку, а й займає вагоме місце серед світових країн-лідерів із виробництва продуктів харчування. Останнім часом посилення процесів глобалізації та прискореного розвитку інтеграції роблять вітчизняну економіку вразливою до зовнішніх загроз і висувають багато серйозних вимог щодо забезпечення високого рівня її конкурентоспроможності. Відповідність світовим стандартам може бути досягнута тільки за умови переходу підприємств харчової галузі на інноваційну модель розвитку та ведення активної зовнішньоторговельної діяльності, яка передбачає збільшення обсягів виробництва і ринків збуту.

До того ж, високий рівень конкуренції на ринку великих підприємств харчової галузі робить обов'язковою умовою регулярного зміцнення показника ефективності та збільшення експортного потенціалу. Гравці міжнародного ринку в особі українських підприємців все частіше залишають ринок через тяжкість отримання прибутку.

З огляду на це необхідність дослідження проведення експортних операцій та розробки практичних рекомендацій щодо подолання проблем харчової промисловості не виникає жодних сумнівів. Актуальність теми акцентується постійною зміною тенденцій попиту на товари продовольчої галузі, які з одного боку, надають перспективи для зростання економічної ефективності, а з другого – потребують дотримання найвибагливіших вимог та клопіткої праці над подоланням негативних рис ринкової економіки під час торгівлі ще зі стадії формування.

Науково-методичним обґрунтуванням оцінки та впливу чинників на експортну діяльність підприємств на зовнішньому і внутрішньому ринку досліджено у роботах багатьох наукових працях вчених, таких як Ю.Г.Козак, В.А. Антонов, В.Д. Базилевич, С.О. Радзівська, О.В. Шкурупій, В.П. Далик, Н.І. Дуляба, О.В. П'янова, О.С. Ралко, В.І. Губенка, В.І. Бойко та ін. Але інформація має несистемний вигляд, тому була докладно висвітлена в межах виконання даної роботи.

Мета і завдання кваліфікаційної роботи. Метою дослідження є аналіз експортної діяльності підприємства в галузі харчової промисловості на прикладі АТ «Одеський консервний завод дитячого харчування» і розробка заходів щодо її оптимізації та розширення.

Для реалізації поставленої мети передбачено вирішення таких завдань:

- дослідити економічну сутність поняття «експортна діяльність» та її особливості;
- проаналізувати чинники і умови зовнішньоекономічної діяльності підприємства харчової галузі;
- узагальнити теоретико-методичні підходи оцінки ефективності та розвитку експортної діяльності підприємств;

- здійснити аналіз стану експортної діяльності використовуючи показники АТ «Одеського консервного заводу дитячого харчування»;
- виконати SWOT- та PEST- аналіз чинників, які впливають на експортну діяльність АТ «Одеський консервний завод дитячого харчування»;
- розглянути впровадження програм з удосконалення експортної діяльності АТ «Одеський консервний завод дитячого харчування»;
- розробити шляхи нарощування експортного потенціалу АТ «Одеський консервний завод дитячого харчування» на ринку харчової промисловості через подолання визначених факторів.

Об'єктом дослідження є експортна діяльність АТ «Одеський консервний завод дитячого харчування» у галузі харчової промисловості та перспективи її розвитку.

Предмет дослідження є теоретико-методичні та практичні основи щодо покращення експортної діяльності підприємства харчової галузі АТ «Одеський консервний завод дитячого харчування».

Методи дослідження. У кваліфікаційній роботі було застосовано такі методи дослідження, як табличний та графічний методи, узагальнення та синтезу, порівняльного, статистичного та економічного аналізу, графічні методи, методи SWOT- та PEST- аналізу. Робота здійснена з використанням офісного пакету MS Office - Microsoft Excel.

Інформаційна база дослідження. Для написання роботи було проаналізовано монографічна та наукова література, Інтернет-джерела, матеріали звітності підприємств, матеріали науково-практичних конференцій, електронні ресурси. Інформаційно-довідковою базою є нормативно-правові акти України, Інтернет-джерела, інформація Державної служби статистики України, внутрішня звітність АТ «Одеський консервний завод дитячого харчування».

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами виконання кваліфікаційної роботи опубліковано статтю на тему «Світові тенденції на ринку виробництва соків» на конференції «II Международная научно-практическая конференция «MODERN RESEARCH IN WORLD SCIENCE» (15-17 травня 2022 року Львів, Україна) обсягом 0,8 авт. арк.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (47 найменувань) та 1 додатку. Основний зміст роботи вкладено на 86 сторінках, у тому числі 8 таблиць та 17 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«ТЕОРЕТИКО – МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ГАЛУЗІ»** розглядаються теоретичні аспекти здійснення експортної діяльності підприємств харчової промисловості, визначається вплив мотивів та передумов виходу підприємства на зовнішній ринок та методи оцінки експортного потенціалу підприємства харчової галузі. Окремо проаналізовано загальні показники товарної та географічної структури експорту харчової продукції за 2021 рік.

У другому розділі **«АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ХАРЧОВОЇ ГАЛУЗІ АТ «ОДЕСЬКИЙ КОНСЕРВНИЙ ЗАВОД ДИТЯЧОГО ХАРЧУВАННЯ»** виявлено чинники, що впливають на експортну діяльність підприємства а також стратегічно визначено напрямок діяльності АТ «ОКЗДХ» Здійснено аналіз показників фінансово-економічного стану експортної діяльності у період з 2017 по 2021 роки з точки зору оцінки експортного потенціалу підприємства для розробки напрямків покращення зовнішньоекономічної діяльності.

У третьому розділі **«ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АТ «ОДЕСЬКИЙ КОНСЕРВНИЙ ЗАВОД ДИТЯЧОГО ХАРЧУВАННЯ»** висвітлено напрямки покращення зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Запропоновано зміни організаційної структури підрозділу з метою оптимізації і покращення показників результативності. Зокрема розширення відділу експорту шляхом найняття окремих робочих одиниць, а також впровадження нового програмного забезпечення – повнофункціональної системи управління IT-Enterprise /SAP для об'єднання вхідної інформації від усіх діючих ланок компанії для об'єктивної оцінки можливостей і бар'єрів. З метою нарощування продажів через нові коопераційні зв'язки та конкурентоспроможність розглянута можливість участь у міжнародних виставках і диверсифікація продуктової лінійки за актуальними тенденціями: без додавання консервантів і цукру; без додавання інгредієнтів тваринного походження; використання екологічно чистої упаковки; продаж виключно екологічно чистого продукту.

ВИСНОВКИ

Під час виконання дипломної роботи було проаналізовано концептуальні основи здійснення експортної діяльності підприємства, що дало змогу оцінити важливість цієї складової у зовнішньоекономічній діяльності підприємства. Підвищення ефективності експортних операцій є одним із пріоритетних напрямків розвитку організацій.

Зовнішньоекономічна діяльність вітчизняних підприємств на всіх історичних етапах впливає на вирішення проблем їх економіки та держави в цілому. Ефективність економічного співробітництва між країнами – це поняття, яке має комплексний і багатоаспектний характер і вказує на різноманітність шляхів оптимізації зовнішньоекономічної діяльності. Пошук шляхів оптимізації експорту підприємств є необхідною умовою отримання стійких конкурентних переваг та засобом підвищення його ефективності.

Україна має значний природо–ресурсний потенціал сільського господарства (велика площа родючих ґрунтів та розташування у сприятливих кліматичних зонах, які дозволяють вирощувати широкий спектр продукції), які є запорукою розвитку сектору харчової промисловості та закріплення України на швидкозростаючому світовому ринку, обсяг якого перевищує 10 трильйонів дол. США.

Протягом останніх десяти років сектор харчової промисловості вийшов на передові позиції в економіці України. Останніми роками він увійшов до першої трійки найбільших секторів економіки України. Значна частина виробництва харчових продуктів в Україні припадає на малі та середні підприємства, які традиційно не співпрацюють між собою задля забезпечення стабільного рівня якості та обсягу постачання, який необхідний для здійснення діяльності на світовому ринку, відтак домінуючу роль відіграють великі компанії.

Акціонерне товариство «Одеський консервний завод дитячого харчування» посідає лідируючі місця на вітчизняному ринку з виробництва, переробки і консервації дитячого харчування (в сегменті овочевих і фруктових пюре) та безалкогольних напоїв (в сегменті соків та нектарів). На даний час потужності входять до складу ТОВ «Вітмарк-Україна». Організаційна структура визначена стратегічними цілями та завданнями, які закріплюють функції за структурними підрозділами, які в свою чергу результативно працюють в межах компетенцій, що закріплені внутрішньо-корпоративним трудовим кодексом.

Діагностика основних фінансово-економічних показників експортної діяльності, які свідчать про рівень ефективності господарювання АТ «ОКЗДХ» на міжнародному ринку за 2017-2021 рр., мають позитивну тенденцію на середньому рівні. Динаміка змін основних індикаторів експортного потенціалу засвідчила, що аналізоване підприємство повільними темпами збільшує загальне значення прибутку та доходу від експорту, рентабельності, експортного економічного ефекту

та обсягу збуту. Один із факторів, що сприяє цьому – задоволення потреб споживачів достатньою кількістю товарного асортименту за доступними цінами.

Особливу увагу треба звернути на експортну економічну ефективність, який входить до групи показників рентабельності. Відповідно, відносне значення більше одиниці такого показника протягом 5 років свідчить про ефективність експортної діяльності. Проте воно відрізняється нестабільністю та чутливістю до витрат від здійснення зовнішньоторговельних операцій, особливо в період пандемії Covid-19 та геополітичних зрушень.

Запропоновано напрями удосконалення організації експортної діяльності АТ «ОКЗДХ» та пропозиції щодо оптимізації зовнішньоторговельного потенціалу:

- 1) Розширення підрозділу, відповідального за збут продукції закордон всього підприємства та налагоджування відносин з торгівельними партнерами на міжнародному ринку, шляхом запрошення нових лінійних кадрів, а саме окремих робочих одиниць: спеціаліста з підтримки продажів, спеціаліста з митного регулювання, фахівця з економічно-фінансових питань та юридичного консультанта. Це значною мірою забезпечить збільшити результативність експортних операцій.
- 2) Впровадження повнофункціональної системи управління типу IT-Enterprise або SAP, яке буде об'єднуватиме усю наявну і вхідну інформацію від усіх діючих ланок компанії. Таке програмне забезпечення допоможе об'єктивно обробляти та оцінювати можливості/бар'єри, а також буде запорукою скорочення затрат і часу на вирішення питань на всіх засадах, що відносяться до продажу товарів закордон.
- 3) Надавати послуги з експортного консалтингу та посередництва для партнерів завдяки напрацьованим контактам, розвиненій логістичній системі, гарній репутації та довершеному досвіду менеджерів зовнішньоекономічної діяльності в справах великого бізнесу. Така додаткова послуга може допомогти збільшити показник прибутковості та збільшувати збут через ефект масштабу, створений від продажу та поставки бажаного товару разом з замовленням від підприємства за власною встановленою ціною.
- 4) Участь у ярмарках та виставках міжнародного формату. Такі заходи дозволять просувати бренд серед потенційних покупців, встановлювати нові бізнес-контакти з контрагентами, швидше знаходити клієнтів та інвесторів та ефективніше вивчати кон'юнктуру ринку.
- 5) Диверсифікація продуктової лінійки за міжнародними тенденціями і стандартами: перехід на паперову трубочку та екологічну упаковку, створення асортименту соків прямого віджиму без використання концентрату. Можливо за умов переходу до нових технологій виробництва та зміни рецептури окремих товарних позицій.

АНОТАЦІЯ

Петрук Т.Д., «Стан та перспективи експортної діяльності підприємств харчової галузі (на прикладі АТ «Одеський консервний завод дитячого харчування»)».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» за освітньою програмою «Міжнародна економіка». - Одеський національний економічний університет. - Одеса, 2022 р.

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є експортна діяльність АТ «Одеський консервний завод дитячого харчування» у галузі харчової промисловості та перспективи її розвитку. У роботі розглядаються теоретичні аспекти експортної діяльності великих промислових підприємств. Визначено поняття зовнішньоекономічної діяльності підприємства, досліджено та узагальнено чинники, що впливають на ефективність експорту.

Проаналізовано чинники, що впливають на експортну діяльність АТ «Одеський консервний завод дитячого харчування» за допомогою інструменту SWOT- та PEST- аналізу, проведено аналіз експортної діяльності підприємства, проаналізовано показники ефективності експортної діяльності АТ «Одеський консервний завод дитячого харчування».

Запропоновано основні напрями удосконалення експортної діяльності підприємства галузі харчової промисловості АТ «Одеський консервний завод дитячого харчування» за рахунок оптимізації та розширення організаційної структури та збільшення експортного потенціалу на міжнародному ринку.

Ключові слова: експортна діяльність підприємства, експорт, зовнішньоекономічна діяльність, ефективність експортної діяльності, фактори ефективності експортної діяльності, підприємство харчової промисловості, сокова продукція, «ОКЗДХ»

ANNOTATION

Petruk T.D., «State and prospects of export business in company of food industry (by the example of the JSK «Odesa baby food cannery») ».

Thesis for bachelor's degree in the specialty 292 «International Economic Relations» under the program «International Economics». - Odesa National Economic University. - Odesa, 2022

Thesis consists of three chapters. Object of study is the export activity of JSC «Odesa Baby Food Cannery» in the food industry and prospects for its development. Diploma thesis deals of export activity of large industrial enterprises are considered in the work. The concept of foreign economic activity of the enterprise is defined, the factors influencing export efficiency are investigated and generalized.

The SWOT and PEST analysis of factor influencing the export activity of JSC «Odesa Baby Food Cannery». Analyzed export activity of the enterprise, the indicators of efficiency of export activity of JSC «Odesa Baby Food Cannery».

The main directions of improvement of export activity of the enterprise of the food industry JSC «Odesa cannery of baby food» by optimizing and expanding the organizational structure and increasing export potential in the international market.

Keywords: export activity of the enterprise, export, foreign economic activity, efficiency of export activity, factors of efficiency of export activity, enterprise of food industry, juice production, «OBFC»